

Uniwersytet Mikołaja Kopernika
Wydział Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej

Maciej Kola
nr albumu: 169424

Praca magisterska
na kierunku Fizyka Techniczna

System zdalnego nadzoru i zarządzania małą elektrownią wodną

Opiekun pracy dyplomowej
dr hab. Jacek Kobus
Zakład Mechaniki Kwantowej

Toruń 2009

Spis treści

	Strona
1. Wstęp	6
2. Problematyka komunikacji	8
2.1. Warunki środowiskowe	8
2.2. Propagacja fali radiowej w wolnej przestrzeni	11
2.3. Propagacja fali radiowej w kanale rzeczywistym	13
2.4. Strefa Fresnela i tłumienie	14
2.5. Anteny kierunkowe	16
2.6. Parametry charakterystyczne anten	18
2.7. Technologia Wi-Fi	20
2.8. Pomiary sygnału Wi-Fi	22
2.9. Technologia GSM/GPRS	27
2.10. Sieci komórkowe	29
2.11. Standardy pakietowego przesyłania danych w sieciach komórkowych.	37
2.11.1. GPRS	38
2.11.2. EDGE	42
2.11.3. HSDPA/3G	42
2.12. Pomiar siły i przepustowości sygnału GPRS/EDGE	43
3. Serwer monitorujący	47
3.1. System operacyjny	48
3.2. Modemy GSM	48
3.3. Obsługa modemu GSM w środowisku Linux	50
3.4. Komunikacja pomiędzy serwerem a administratorem	51
3.4.1. Komunikacja w czasie rzeczywistym	53
3.4.2. Komunikacja z przesunięciem czasowym	54
3.5. Skrypty obsługujące serwer	56
3.6. Zewnętrzny dysk zapasowy	62
4. Symulator elektrowni	64
4.1. Założenia	64
4.2. Budowa	65
4.3. Oprogramowanie	66
5. Bezpieczeństwo sieciowe systemu	72
5.1. Audyt bezpieczeństwa z użyciem NMAP-a	72
5.2. Zabezpieczenie przed atakami	76

6. Przemysłowe serwery urządzeń przemysłowych	79
6.1. Komputery jednopłytkowe	79
6.2. Przemysłowe modemy GSM	83
7. Zakończenie	85
8. Literatura	86

1. Wstęp

Celem niniejszej pracy było zaprojektowanie, wykonanie oraz wdrożenie zdalnego systemu nadzoru i zarządzania małą elektrownią wodną. Elektrownia wodna „Bobryszka” znajduje się w Borach Tucholskich i wykorzystuje naturalny spadek biegu rzeki Ryszki do produkcji prądu elektrycznego. Budynek elektrowni znajduje się w miejscu odosobnionym i dość trudno dostępnym. Każdy, kto chciałby kontrolować stan jej pracy musiałaby pokonać takie niedogodności, jak brak bezpośredniego połączenia komunikacyjnego z miejscowością, w której znajduje się elektrownia oraz kiepski dojazd do samej elektrowni (brak drogi asfaltowej). Stąd tak ważne było zbudowanie systemu, dzięki któremu można by w dowolnym czasie zdalnie kontrolować pracę elektrowni.

Opisany w niniejszej pracy projekt miał na celu zbudowanie systemu, dzięki któremu osoba zarządzająca elektrownią miałaby do niej dostęp praktycznie z każdego miejsca i o dowolnej porze. Dzięki wiadomościom przesyłanym pocztą elektroniczną oraz SMS-om osoba odpowiedzialna za nadzór nad elektrownią może być systematycznie informowana o jej stanie. W razie potrzeby, dzięki wykorzystaniu sieci Internet nadzorca ma możliwość połączenia się z serwerem obsługującym elektrownię w celu wykonania potrzebnych operacji. Dzięki tym dwóm sposobom komunikacji zbudowany system pozwala na ograniczenie do niezbędnego minimum potrzebę bezpośredniego kontaktu z urządzeniami elektrowni.

Praca składa się z trzech zasadniczych części. Pierwsza dotyczy problemu komunikacji z elektrownią, a ściślej próby wykorzystania technologii radiowej do zapewnienia zdalnego dostępu do serwera zarządzającego elektrownią. W tym celu doświadczalnie zbadane zostały dwie technologie bezprzewodowego dostępu do sieci Internet: Wi-Fi i GPRS. Sprawdzenie przydatności każdej z wymienionych technologii radiowych wymagało zbadania topologii terenu, zapoznania się z regulacjami prawnymi dotyczącymi przyłączy komunikacyjnych oraz konsultacji z przedstawicielami dostawców usług telekomunikacyjnych. Druga część pracy poświęcona jest opisowi samego serwera zarządzającego, jego budowy oraz możliwości. Praca ta wymagała zaprojektowania autonomicznego i możliwie niezawodnego systemu nadzoru, którego podstawą był komputer klasy PC działający pod kontrolą systemu operacyjnego GNU/Linux. Oprogramowanie nadzorcze wykonałem samodzielnie i stanowi ono dodatek do niniejszej pracy umieszczony na płycie CD. Na potrzeby tej pracy musiałem także wykonać symulator elektrowni i o tym mówi trzecia część pracy. W momencie pisania tej pracy nie istniał jeszcze kontroler

sterujący pracą całej elektrowni. Chcąc zbudować system nadzoru musiałem w jakiś sposób zasymulować jej działanie i zachowanie w skrajnych przypadkach. Dlatego zbudowałem symulator elektrowni połączony z serwerem zarządzającym łączem szeregowym. Na komputerze klasy PC, który był podstawą symulatora, oprogramowanie napisane w Pythonie imitowało wysyłanie i odbieranie komunikatów poprzez złącze RS232. W ten sposób serwer monitorujący „widział” urządzenia elektrowni i sprawdzał ich stan.

Ostatnie rozdziały mówią kolejno o bezpieczeństwie zbudowanego systemu i porównaniu go z innymi, podobnymi rozwiązaniami. Bezpieczeństwu w sieci Internet poświęciłem osobny rozdział, ponieważ z informacji przeze mnie zebranych wynika, iż producenci podobnego typu urządzeń i systemów przemysłowych bardzo oszczędnie opisują wspomniane zagadnienie. Pracę zamyka zakończenie i spis literatury.